

'Klikken over gif'

presentatie Bollenboos *landbouwborrel* Brussel 14 april 2015

In de eerste plaats wil ik u graag bedanken dat ik hier in Brussel iets mag vertellen over de onwenselijke situatie waarin omwonenden van met pesticiden behandelde akkers zich bevinden. Speciaal wil ik Anja Hazenkamp bedanken voor haar uitnodiging. Uiteraard dank ik ook de collega-parlementariërs van Anja, mevrouw Schreier-Pierik, dhr. Jan Huitema en dhr.

Mijn naam is Rodina Fournell en ik sta hier samen met Bram Verhave als vertegenwoordiger van stichting Bollenboos. Ik kom bij u klikker over gif...

Tulpenkoorts blijkt hardnekkig en besmettelijk

Ik hoef niemand te vertellen wat voor voorname rol de bollenteelt in Nederland speelt. Van de zeventiende eeuwse tulpenkoorts is Nederland nooit helemaal genezen, alleen representeren de bollen voor ons nu geen windhandel meer, maar een hoogwaardig uitgangsmateriaal. Dat wil zeggen dat bloembollen een 'landbouwproduct' zijn dat elders op de wereld weer wordt geplant om daar tot volle wasdom en fel begeerd consumptieproduct te worden. Juist het feit dat Nederland relatief veel van dit uitgangsmateriaal produceert leidt tot het intensieve pesticidengebruik in dit land. Daarover gaat deze voordracht. Het hoge pesticidengebruik in dit zeer dichtbevolkte land en de hardnekkige neiging van die pesticiden om niet netjes op het beoogde perceel te blijven. Inmiddels bereiken ons berichten ook over andere teelten dan de lelieteelt. Toch zal ik gedurende dit verhaal vaak refereren aan de bollenteelt, omdat die het duidelijkst maakt hoe bestrijdingsmiddelen hun invloed op omwonenden uitoefenen.

Bollenboos is ruim 14 jaar geleden opgericht in reactie op de opkomende leliebollenteelt in Drenthe. Die teelt gaat gepaard met nogal wat bezwaarlijke praktijken richting natuur, mens en milieu. Aanvankelijk trok deze teelt, een vreemdeling in onze regio, de aandacht vanwege de rücksichtsloze omgang met het landschap en onze leefomgeving. Omstreeks het jaar 2000 begon de leliebollenteelt op te vallen in onze gemeente. Met name op de cultuurhistorisch waardevolle essen verschenen lelievelden. Die essen zijn door mensenhand door de eeuwen heen gevormde akkerlanden, die door het herhaalde opbrengen van meststoffen en afval een kenmerkend tonvormig reliëf hebben. In waarde zijn ze te vergelijken met de Friese terpen. Het afgraven van terpen om zo aan vruchtbare landbouwgrond te komen was een goed landbouwkundig gebruik tot de jaren 60-70 van de vorige eeuw, maar nu wordt hun cultuurhistorische waarde zo evident gevonden dat we überhaupt niet meer kunnen navoelen hoe we dat ooit in ons hoofd konden halen. Jammergenoeg hebben essen niet, of in veel geringere mate zo'n beschermde status gekregen.

Zo kon het gebeuren dat op de Drentse zanderige, licht zure esgronden de ideale voedingsbodem werd gevonden voor de zogenaamde contractteelt. Bollenteelt, met name van lelies, die plaatsvindt op gehuurde percelen. Voor de huurder, die toen veelal een bollenboer uit de traditionele bollenstreek, was *easy money* en voor de verhuurder financieel erg lucratief en een mooie aanvulling op zijn vruchtwisseling. De contractteler nam percelen die vooral als grasland hadden gediend, die werden doodgespoten en enkele weken later

begon de zogenaamde natte ontsmetting. Die ontsmetting is een behandeling van het perceel met het middel metam natrium, waarover ik nog verder zal komen te spreken. Die ontsmetting behelst het aanrollen van het perceel. Dan komt er een grote wals die drukt het pas ontsmette veld aan totdat het zo glad als een spiegel is; een uiterlijk dat naar ons idee totaal niet in overeenstemming was met de authentieke uitstraling van een es. Aangezien onze achtergrond in de cultuurhistorie ligt was onze aandacht wel gewekt. Helemaal toen bleek wat er verder nog voor ingrijpende praktijken deel uitmaakten van deze bollenteelt: drainage wordt aangebracht, de grond wordt aangerold en als de bolletjes rijp zijn worden ze met medeneming van een flinke laag aarde gerooid. Die aarde wordt in grote industriële spoelinstallaties, die ook her en der verschijnen, van de bollen gespoeld en conform provinciale regelgeving als besmette grond weer teruggebracht naar de akker van herkomst. En daar in de lage gedeeltes gestort hetgeen een finale aanslag op het landschap betekent. Nou ja! En dan hadden we het nog niet eens gehad over die stomme spuittrekker die wel twee tot drie keer in de week langskwam. Ja, want hoe zat dat eigenlijk? Wat kwam dat ding belachelijk vaak langs en wat voor spul werd er eigenlijk over die akkers uitgestort? Google leerde dat dat een potente cocktail van de meest giftige giften was. Nou dat kon niet goed zijn voor de natuur en het milieu. Daar moesten bijvoorbeeld de dieren wel last van hebben. We vonden veel weerklank bij lokale en regionale natuur-en milieuorganisaties: van milieufederatie tot de lokale groep jagers. Niemand verwelkomde de lелieteelt als aanvulling op het agrarisch landschap. Waarom niet? Omdat de lелiebol de koningin van de pesticidegebruikers is. Zelfs tegenwoordig, nu er vanuit de sector wordt geschermd met indrukwekkende reductiecijfers, die trouwens tot stand zijn gekomen op basis van berekeningen en niet op basis van metingen, blijft lелieteelt grootverbruiker met haar 100kg actieve stof per hectare (tegenover maïs met 3 kg). Niet langer waren zozeer de lелies het probleem, niet eens de bollen, maar de bestrijdingsmiddelen.

De bollenteelt wordt beschouwd als normaal landbouwkundig gebruik van een perceel en daarom verschijnen bollenvelden in principe overal.

Zodoende is het geen uitzondering dat bollenvelden worden ingericht naast scholen, direct naast woonhuizen en in waterwingebieden.

Het waterleidingsbedrijf is hier niet blij mee, maar kan niets beginnen, zelfs niet in het geval van de doorlatende zandgrond die onze regio ook zo geschikt maakt voor de bollenteelt. Hun strategie is het zoveel mogelijk gronden aankopen om zo de bollenteelt buiten de waterwingebieden te houden.

Ook in landbouwenclaves temidden van natuurgebieden vindt bollenteelt plaats, waar aan de ene kant van de weg met Europees geld de biodiversiteit bevorderd wordt worden aan de andere kant met *neonics* behandelde bollen gepoot.

Het pesticidengebruik in de landbouw is een grote zorg voor ons. De lелieteelt trok als eerste onze aandacht omdat deze teelt de grootste hoeveelheden van deze middelen gebruikt van alle volle-grond teelten in Nederland. Aangezien in onze omgeving bollenteelt regelmatig vlak bij bewoning voorkomt vragen wij ons af: wat zijn de risico's voor de gezondheid van gezinnen die in de buurt van zulke velden wonen? In onze gemeente hebben honderden mensen zich aan Bollenboos verbonden, omdat zij zelf negatieve ervaringen met de bollenteelt hebben gemaakt. Daarnaast krijgen we zeer geregeld, zeker 2 keer per week, telefoon van mensen uit alle 'bollengebieden' van het land, die zich zorgen maken over mogelijk schadelijke gevolgen

voor hun gezondheid

De vragen en kanttekeningen die bij ons rijzen met betrekking tot de bollenteelt brengen wij geregeld onder de aandacht van lokale en regionale overheden. Over het algemeen reageren zij afwijzend op onze vragen en opmerkingen, omdat alle pesticiden die in de bollenteelt gebruikt worden toegestane middelen zijn. Inmiddels is het zo dat de zorgen waarmee mensen ons benaderen even goed te maken kunnen hebben met bijvoorbeeld aardappelteelt of fruitteelt. Bestrijdingsmiddelen wekken de ongerustheid en die ongerustheid kan niet met feitelijke informatie worden weggenomen, want die is nog niet voorhanden.

Omwonenden in het nadeel

In beginsel gingen wij, zoals veel mensen nog altijd doen, ervan uit dat pesticiden pas na uitvoerig onderzoek en risicoanalyse op de markt komen. Telers zouden verder ook wel heel terughoudend zijn met het gebruik van de middelen, al was het maar omdat zij tijdens het gebruik ook zelf het risico van blootstelling lopen. Toch is hier sprake van een onoverkomelijke asymmetrie: telers en betrokken loonwerkers zijn in de gelegenheid zichzelf tegen kwalijke gevolgen van pesticiden te beschermen. Gebruiksvoorschriften van pesticiden geven altijd aan welke beschermingsmaatregelen gebruikers moeten treffen, zoals handschoenen of tractors met gesloten cabine. Ze hebben het voordeel dat ze weten welk middel ze gebruiken en hoe zich daarbij te gedragen. Dat voordeel hebben omwonenden van een behandeld perceel niet. Zij weten niet eens altijd dat er behandeld is, ook niet waarmee er behandeld is en laat staan hoe zich daarbij te gedragen. Bovendien wordt een omwonende in de loop van het groeiseizoen blootgesteld aan een cocktail van middelen, waarvan niet bekend is wat het gemeenschappelijk effect is.

'Tenslotte is het zo dat waar de gebruiker na het behandelen het perceel verlaat, de omwonende letterlijk met de vrijgekomen lucht blijft zitten.'

Doordat wij ons gingen realiseren dat blootstelling aan pesticiden voor omwonenden iets wezenlijk anders betekent dan voor de toepasser gingen we op zoek naar bestaand onderzoek naar de situatie van een omwonende. Dat onderzoek is er niet.

We weten niet wat onbeschermd chronische blootstelling aan een mengsel van middelen doet met de mens, met de ongeboren mens, met het zich ontwikkelende kind en alle andere groepen met een verhoogd risico bij blootstelling.

Doorslaggevende omstandigheden

Als een werkzame stof is toegestaan kan het middel waarin het verwerkt is worden gebruikt in combinatie met alle andere eveneens toegestane chemische bestrijdingsmiddelen. Zo kan het gebeuren dat een cocktaileffect optreedt. De verschillende bestrijdingsmiddelen reageren op elkaar hetgeen de nodige risico's met zich meebrengt. Dit hiermee geïllustreerde cocktaileffect wordt niet meegewogen bij de toelating van een gewasbeschermingsmiddel. Omdat dat te lastig zou zijn(!) aldus het CTGB. Voor omwonenden is dit cocktaileffect echter wel het kennen waard, want wij zijn per definitie blootgesteld aan een cocktail van middelen: niet alleen bevat elke spuittank sowieso al een mengsel van verschillende producten, ook bevinden zich rond je huis, werk of school meestal meerdere percelen, met verschillende gewassen die ieder hun eigen spuitregime kennen. Zo hadden we zelf afgelopen zomer te maken met een spuitsessie die zich zodoende over vijf dagen aan een stuk voortsleepte. Met een blootstelling die een mengsel zal zijn van alle stoffen die je uit de spuitboom ziet wegstuiven.

Het feit dat een middel is toegelaten zegt niet alles over de veiligheid ervan voor mens en milieu. De toxiciteit van een middel is afhankelijk van de hoeveelheid waarin het wordt

gebruikt en het gevaar wordt ook bepaald door omstandigheden waaronder het wordt gebruikt. Het feit dat het een toegestaan middel betreft doet daar niet aan af.

'Het CTGB keurt de individuele middelen, maar dat zegt niks over de belasting die een teelt als geheel oplevert voor zowel mens als milieu.'

Vaker spuiten betekent chronische blootstelling van omwonenden

Ook de frequentie waarmee een middel in het milieu vrijkomt en zodoende natuur en mens beïnvloedt is een factor waarmee rekening moet worden gehouden. De toegelaten chemische bestrijdingsmiddelen worden tijdens de teelt van bollen en met name leliebollen met grote regelmaat in het milieu en in de leefomgeving van mensen gebracht. Per teeltseizoen is dat zo'n 35 keer, zoals werd geturfd door een omwonende en afgelopen teeltseizoen kunnen wij uit eigen ervaring deze frequentie weer bevestigen. Tegenwoordig kent de lelieteelt de zogenaamde 100-dagenteelt waarbij de bollen gedurende twee jaar in de grond blijven zitten. Een omwonende meldde ons al een spuitfrequentie van 58 keer gedurende die twee jaren.

Omwonenden van deze velden zijn dus gedurende een teeltseizoen nooit gevrijwaard van de invloed van bestrijdingsmiddelen. Door de grote frequentie ontstaat een chronische, langdurige blootstelling.

Bij de toelating van de chemische bestrijdingsmiddelen wordt met de hierboven geschetste realiteit geen rekening gehouden. Europa kijkt naar de werkzame stoffen, de fabrikanten voegen dan hulpstoffen zoals conserveringsmiddelen, maar ook versnellers of vertragers toe om het uiteindelijke chemische bestrijdingsmiddel te componeren. De fabrikant test het middel in een laboratorium op bijvoorbeeld ratten. Het door de fabrikant uitgevoerde onderzoek gaat naar het CTGB en dat bepaalt op basis van de door de fabrikant geleverde gegevens of het kan worden toegelaten. De onderzoeksresultaten van de fabrikant zijn geheim. Voor omwonenden werkt dit niet geruststellend!

Toepassers en omwonenden

Omdat het bij bestrijdingsmiddelen om giftige stoffen gaat komen ze op de markt met een uitgebreide bijsluiters. Die heeft als doel de gebruiker van het middel aan te sporen zichzelf te beschermen. Dat kan met hand-en ademhalingsbeschermers, aanwijzingen voor een tractor met gesloten cabine etc. Bovendien is er een wettelijke herbetredingstermijn. Het stelt telers en boeren in staat om zichzelf of hun medewerkers te beschermen. Als omwonende blijf je in het ongewisse en handel je dus misschien wel heel verkeerd en stel je jezelf en je gezin bloot aan pesticiden. Is dat dom van ons of zouden we in onze eigen leefomgeving onze argeloosheid mogen behouden en toch niet worden blootgesteld aan bestrijdingsmiddelen?

Ook zijn de weersomstandigheden zo grillig dat je je afvraagt waarom we überhaupt denken dat bestrijdingsmiddelen in het milieu beheersbaar zijn...

De blootstellingsroutes zijn bovendien complexer dan de druppeldrift die ontstaat op het moment van de bespuiting zelf. (zie hierboven)

Economisch gewin gaat voor gezondheid

De omwonende is volledig afhankelijk van de goodwill van de teler of boer. Zo zou de teler de omwonende van te voren op de hoogte kunnen brengen dat hij gaat spuiten en waarmee. Dan kan de omwonende naar binnen gaan, ramen deuren en ventilatiesysteem sluiten, huisdieren binnen houden, de was binnenhalen en allerbelangrijkst: de kinderen

binnenroepen. In het geval van lelieteelt wordt hier geschetst scenario zo'n 35 keer per jaar werkelijkheid. Omdat de chemische gewasbeschermingsmiddelen voor een belangrijk deel vluchtig en verdampen in de lucht helpen maatregelen die de spuitdrift reduceren maar heel beperkt. Dus het meeprofiteren stelt niet veel voor maar is schijnbescherming... De NVWA als handhavende autoriteit kan op dit moment niks betekenen voor omwonenden.

'de omwonende is, anders dan bijvoorbeeld de watervlo, niet tegen blootstelling beschermd door wet-en regelgeving'

Wij hebben geregeld contact met de NVWA en daarbij blijkt dat ook zij veel worden benaderd door mensen die door bestrijdingsmiddelen risico's zien ontstaan en aangeven dat ze graag willen dat er gehandhaafd wordt. Het enige wat de NVWA op dit moment kan doen is proberen de loonwerker of boer te vragen met zijn werkwijze rekening te houden met omwonenden. De wet en regelgeving is vooral gericht op het beschermen van de belangen van boer en teler. Ook milieu krijgt enige aandacht, vooral het oppervlaktewater, maar de omwonende is een volkomen genegeerde categorie.

Ondermijnd voor de ontwikkeling

Onze grootste zorg gaat uit naar kinderen, zowel ongebooren als de huidige generatie, die in deze fase van hun leven geconfronteerd worden met bestrijdingsmiddelen. Vooral de kinderen van agrariërs lijken risico te lopen.

Omdat het bij bollenteelt, zoals gezegd, om normaal landbouwkundig gebruik gaat zijn bollenvelden direct naast scholen en kinderdagverblijven te vinden. Pesticiden zijn vaak getest en beoordeeld in de context van bedrijfsvoering en werk. De standaard-mens die daar gehanteerd wordt komt niet overeen met een snel groeiend, zich ontwikkelend kind. Voor kinderen moet de maatschappelijke verantwoordelijkheid ze te vrijwaren van versturende invloeden zoals pesticiden heel zwaar wegen.

'Op dit moment wordt het belang van kinderen genegeerd.'

Waar hebben onze activiteiten tot nu toe toe geleid?

Laat ik beginnen te vertellen waar ze nog niet toe hebben geleid, hoewel dat zaken zijn waar wij ons al bijna 15 jaar voor inzetten.

We hebben niet bereikt:

1. **adequate herziening van de toelatingsprocedure van bestrijdingsmiddelen**
2. **adequate ruimtelijke ordening die erop is gericht de afstand tussen bestrijdingsmiddelen en omwonenden te vergroten**
3. **wet-en regelgeving die is te handhaven door lokale en regionale overheden en vooral ook de NVWA**

wat we wel hebben bereikt is dat dit in toenemende mate ongemakkelijke thema's zijn geworden voor bestuurders en politici, zowel lokaal als landelijk.

Wat we doen

Lokaal inventariseren we bollenvelden. Weliswaar gaat ons project niet langer over bollenteelt als zodanig, maar over bestrijdingsmiddelen en de gevolgen van blootstelling daaraan in je eigen leefmilieu, maar omdat bollenteelt van die situatie zo'n prangend voorbeeld is, volgen we haar bewegingen op de voet. We hebben zitting in een probleemtafel in de provincie Drenthe waar duidelijk moet worden wat de omvang van het probleem is en

hoe eventuele oplossingen te vinden zijn.

Kaarten

We maken, met behulp van een legertje vrijwilligers, meerjaren—kaarten waarmee we vervolgens gemeentelijk en regionaal bestuur confronteren.

Wij hebben verschillende publicaties gemaakt met uitgebreide en geografisch gespecificeerde inventarisaties van de verspreiding van bollenteelt in de gemeente Westerveld.

Gifklikker

Zoals ik al eerder zei worden wij veel benaderd door ongeruste mensen uit het hele land. Ook hierbij gaat het steeds in mindere mate alleen maar over bollenteelt, maar veel meer over bestrijdingsmiddelen. Om die te registreren hebben we samen met de Partij voor de Dieren een meldpunt opgericht 'Gifklikker' waar mensen hun zorgen en meldingen kwijt kunnen.

Na het eerste jaar hebben we de klachten gebundeld in een zwartboek dat zal worden aangeboden aan verantwoordelijke bewindspersonen en woordvoerders landbouw uit de tweede kamer. Wat hier zo belangrijk aan is is wederom die doorkijk naar de werkelijkheid. Zo ziet de alledaagse confrontatie met bestrijdingsmiddelen er voor mensen in het landelijk gebied uit. Het beeld dat oprijst uit het zwartboek stemt niet vrolijk.

Nog steeds komen er meldingen binnen op dit meldpunt, maar het blijkt voor veel mensen toch niet helemaal bevredigend. We worden zelfs steeds vaker gemaïld en gebeld, omdat er behoefte is aan een uitwisseling van gedachten.

Een belangrijke verandering ten opzichte van een aantal jaren geleden is dat de mensen die contact met ons opnemen nu meestal ook al met de boer of teler hebben gesproken. De bereidwilligheid tot communicatie zien we aan de kant van de boeren sterk toenemen en dat is heel erg mooi. Feit blijft wel dat het veelal blijft bij het toelichting geven op de teeltpraktijk en concrete veranderingen blijven lastig en als er iets gebeurt is dat heel marginaal. Dat is ook begrijpelijk want het is ook niet eerlijk om van een individuele boer of teler te verlangen dat hij zich beperkt terwijl anderen er helemaal niet aan gehouden zijn dat voorbeeld te volgen. Zodra de ervaring is dat het gewas in het gedrang komt, vervallen de afspraken. Omwonenden staan nog steeds met lege handen.

Rapport gezondheidsraad: 'Gewasbeschermingsmiddelen en Omwonenden'

Wat we mede hebben bereikt is dat er dankzij een uitzending van Zembla in 2011, waaraan wij hebben meegewerkt en die heeft geleid door kamervragen door Esther Ouwehand (PvdD) de gezondheidsraad is gevraagd zich over dit probleem te buigen. In die Zembla-uitzending die 'gif in de bollenstreek' heette werden wij geïnterviewd, bevraagd over onze alledaagse ervaringen met bestrijdingsmiddelen in de lilieteelt, maar ook een aantal deskundigen. Bijvoorbeeld prof. Sauers (kinderarts) en toxicoloog Martin van den Berg. Zij meenden dat de toelatingsprocedure volstrekt tekortschoot waar het ging om de blootstelling van omwonenden aan bestrijdingsmiddelen. Dat dat een grote omissie was in die procedure. Daarmee geconfronteerd had de toenmalige directeur van het CTGB op dat moment geen antwoord, hij beaamde dat de activiteiten van het CTGB niet gericht waren op de bescherming van omwonenden van landbouwpercelen. Ook niet op passanten zoals fietsers, wandelaars en struinende kinderen trouwens. Zoals gezegd leidden de kamervragen van Esther Ouwehand tot de opdracht voor de Gezondheidsraad zich hierover te buigen en met een advies te komen. Dat advies kwam zo'n anderhalf jaar later. In een hoorzitting mochten wij

de Gezondheidsraad laten weten wat volgens ons de grootste knelpunten waren en ook op het eerste concept mochten we reageren. Uiteindelijk bevestigde het onze bange vermoedens: de veiligheid van omwonenden wordt op dit moment niet gegarandeerd door de toelatingsprocedure. De raad adviseerde een blootstellingsonderzoek. Daarnaast kwam ze met enkele handelingsperspectieven voor alle betrokkenen. Gedragsadviezen voor boeren, maar ook voor omwonenden: ramen en deuren sluiten, groente uit eigen tuin wassen was binnen tijdens en na bespuitingen, dieren en kinderen binnenhalen. Dat moet je wel 35 keer per zomer kunnen opbrengen als er in je buurt een bollenveld verschijnt. Overheden adviseerde de raad, aangezien het vergroten van afstand tussen bespoten gebied en leefomgeving als mitigerende maatregel geldt, spuitvrije zones te introduceren. Juist met dat advies in de hand bestoken wij iedere overheid die we maar te pakken kunnen krijgen.

Wij vinden dat het de verantwoordelijkheid is van bestuurders om, via ruimtelijke ordening, de burger te beschermen tegen blootstelling aan bestrijdingsmiddelen. Dat leidt onder meer tot frequente gesprekken met bestuurders, brieven, petitie's, we organiseren thema-avonden en spreken geregeld in bij gemeenteraadsvergaderingen enz.enz.

blootstellingsonderzoek

Er zal dus eerst en ook voor het eerst in Nederland, worden gekeken hoe bestrijdingsmiddelen zich gedragen in de leefomgeving van mensen. Op welke manieren ze dus grensoverschrijdend gedrag vertonen doordat ze zich niet netjes houden aan de perceelgrenzen en zodoende zich ok niet beperken tot de doelorganismen. Daarbij zijn we betrokken. We hebben een plek in de klankbordgroep en de begeleidingsgroep.

Metam natrium

Dit bestrijdingsmiddel wil ik graag kort bespreken, omdat we van enig belang hebben kunnen zijn bij de omgang met dit middel.

Zoals ik al eerder aangaf is dit een grondontsmettingsmiddel dat wordt ingezet om aaltjes (nematoden) te bestrijden.

Daartoe wordt het in de grond gebracht waar zich een blauwzuurgas ontwikkelt dat deze diertjes om zeep moet helpen. Blijft het echter niet netjes in de grond en dat kan goed, omdat het immers in zijn werkzame staat gasvormig is, dan kun je als omwonden met dit zeer giftige middel in aanraking komen.

Dit middel krijgt in de milieubelastingladder van CLM maar liefst 210.000 punten toegekend, zo giftig is het. Op een bepaald moment meldde zich een omwonende van een gladiolenperceel bij ons met het verhaal dat hij, nadat hij kort na de toepassing van metam natrium op belendend perceel in zijn eigen tuin had gewerkt, ziek was geworden. Brandende lippen en tong en een vreemde kortademigheid waar hij nog nooit eerder last van had gehad. Verschijnselen die lang aanhielden, vooral de longklachten bleven maanden, en die in verband kunnen worden gebracht met die blootstelling aan metam natrium. Doordat we samen met deze omwonenden in staat zijn geweest dit akelige praktijkvoorbeeld onder de aandacht van de staatssecretaris te brengen, via omwegen, is het middel tijdelijk verboden geweest en nu weliswaar weer toegelaten, maar met strenge gebruiksvoorschriften. Achteraf blijkt dat al in onderzoek stammend uit 2006 was gebleken dat metamnatrium naar de omgeving ontsnapt, maar pas het praktijkvoorbeeld heeft kunnen leiden tot maatregelen.

Waardoor een met metam natrium behandeld veld er nu zo uitziet

Overigens heeft Bollenboos officieel bezwaar aangetekend bij de hernieuwde toelating van metam natrium. Waarschijnlijk start de reeks zittingen bij het CTGB in mei dit jaar.

De maatschappelijke aandacht voor bestrijdingsmiddelen is heel groot en het draagvlak voor het gebruik ervan steeds kleiner. De bijen, de vogels het waterleven, alle populaties zouden onderdruk staan door het gebruik van bestrijdingsmiddelen. De maatschappelijke acceptatie is zo'n beetje wel weg. En nee dat vertaalt zich niet in consumentengedrag, tenminste als je recent onderzoek over de duurzaamheid van onze keuzes in de supermarkt mag geloven. Wel vertaalt zich dat in een nieuw soort burgerlijk gedrag. Het lijkt vreemd, maar het individu dat voor de goedkoopste, bespoten aardappeltjes gaat kan dezelfde zijn die in het stemhokje diepgroen stemt. Dat is een paradox: we willen dat de samenleving 'beter' is dan wijzelf als individu hoeven te zijn. Maar misschien is dat niet eens zo gek. Misschien is het toch wel gewoon uw taak als politici om op te komen voor de lange termijn en te gaan voor de best mogelijke wereld. Wij vragen u zich verantwoordelijk te voelen ook voor de gezondheid van omwonenden van met pesticiden behandelde akkers. Ik hoop in ieder geval dat u bij deze kennis heeft kunnen maken met de over het hoofd geziene categorie omwonenden. Dank voor uw aandacht...